

Advies

Agenda van Brabant;

Statenvoorstel 29/10A (PS 28 mei, 11 juni)

Het College van GS heeft het Statenvoorstel 29/10A inzake de “Agenda van Brabant’ voor een reactie aan SER Brabant toegestuurd. Deze agenda dient als leidraad voor zowel ingrijpende, profielversterkende ombuigingen als voor de beoogde investeringen in de toekomst van Brabant. Aangezien wij vanuit onze adviesrol nauw betrokken zijn geweest bij de opstelling van deze agenda¹, willen wij thans volstaan met een beknopte reactie op hoofdlijnen. Veel moet nog nader worden uitgewerkt en het spreekt vanzelf dat SER Brabant de provincie daar gaarne behulpzaam bij wil zijn.

1. Algemeen

Het Statenvoorstel is te beschouwen als een oplegnotitie bij de drie belangrijkste onderdelen van het voorstellenpakket van het college, te weten:

- 1) Agenda van Brabant
- 2) Afronding takendiscussie
- 3) Investeringsstrategie

In de voorstellen klinkt nadrukkelijk sense of urgency door. De positie van de provincie is zowel financieel als voor wat betreft het takkenpakket sterk onder druk komen te staan. Onder grote tijdsdruk moest de de afgelopen maanden een nieuwe, toekomstbestendige koers worden uitgezet.

Allereerst willen wij het College van GS complimenteren dat men er ondanks die druk in is geslaagd een afgewogen, helder en samenhangend voorstellenpakket op tafel te leggen. Het visiedocument is consistent doorvertaald naar bezuinigingen, takenprofilering en investeringen. In algemene zin zijn wij van oordeel dat met deze voorstellen het gestelde doel zal worden gerealiseerd, namelijk een provincie met een krachtig en eigentijds profiel. De voorstellen zullen op veel draagvlak kunnen rekenen.

Dit doet uiteraard niets af aan het feit dat er gezien de forse bezuinigingen zowel intern als extern een pijnlijke bestuurlijke boodschap moet worden gebracht. Brabant wordt relatief zeer zwaar gekort en zeker in deze tijd pakt dat slecht uit voor onze slagkracht. Toch is het niet de mineur die overheerst. Er wordt immers ook nieuwe inspiratie geboden in de vorm van een omvangrijke investeringsagenda met als goed gekozen motto “Traditie & technologie”. Die agenda kan een stevige impuls geven aan welvaart en welzijn in Brabant.

2. Agenda van Brabant

De Agenda van Brabant zet de koers uit vanuit het idee dat de provincie een belangrijke taak heeft in de positionering van de regio in de mondiale netwerkeconomie en het versterken van het Brabantse concurrentievermogen. De inzet is om vanuit de eigen kracht bij de Europese top van kennis- en innovatieregio’s te horen. Dat vraagt om een sociaal veerkrachtige, ecologisch efficiënte en economisch sterke regio. Essentieel is de inzet op kennis van en innovatie voor de toekomst van Brabant.

SER Brabant onderschrijft deze missie. Het is een heldere, aansprekende toekomstvisie op het behoud van duurzame welvaart die van belang is voor het welzijn van alle Brabanders. De visie sluit aan bij de opgave zoals wij die in ons advies over de Agenda van Brabant hebben geformuleerd in termen van een “slimme economie”. Duurzaamheid en nieuwe verbindingen zijn daarbij de drijvende krachten en de mens komt meer centraal te staan. Niet alleen innoveren maar ook involveren.

¹ ‘Agenda van Brabant, een verkenning op hoofdlijnen’ (SER Brabant, januari 2010)
‘Dan denk je aan Brabant’, briefadvies SER, BOM, PON, Telos (januari 2010)

Opereren in een steeds turbulenter internationale omgeving dwingt meer dan ooit tot scherpe keuzes. De Agenda van Brabant mag niet blijven steken in kenniseconomie. Het zal vooral ook moeten gaan om onze eigen keuzes, hoe en waar kan Brabant het verschil maken? Hoe kunnen we de kracht van Brabant, datgene waar we economisch, sociaal en cultureel goed in zijn, gebruiken om bedrijvigheid te genereren die voor alle Brabanders - van ambachtslieden tot kenniswerkers, van VMBO'ers tot wetenschappers – voor brood op de plank zorgt? Hoe kunnen we het innovatiepotentieel van vooral de vele middelgrote en kleinere Brabantse bedrijven inzetten om succesvol nieuwe verbindingen te maken die maatschappelijk en economisch van belang zijn? SER Brabant rekent het tot zijn rol om te adviseren over deze scherpere keuzes. Wij zullen dat doen in het later dit jaar verschijnende MLT-advies 2011-2015. In onderhavige reactie nemen wij er een voorschot op.

Op basis van de Agenda van Brabant is vervolgens gekeken naar de agenda voor de provincie, die zich gaat concentreren op het ruimtelijk-economisch domein, met een focus op het vestigings- en leefklimaat van Brabant. Dit in het licht van het streven naar een 'complete kennis- en innovatieregio'. Het voorgaande resulteert in een viertal kerntaken: 1) ruimtelijke ontwikkeling en inrichting 2) bereikbaarheid 3) regionaal economisch beleid en 4) cultuur. Dit sluit aan bij onze visie op de kerntaken van de toekomst.

3. Afronding takendiscussie

Provincies zijn in hoog tempo en onder grote druk bezig hun profiel aan te scherpen. In dat kader wordt op korte termijn besloten over versnelde terugtrekking uit enkele domeinen waar tot dusver een stevige rol werd gevuld. Allereerst stelt zich hier de vraag of het – vanuit een oogpunt van goed en zorgvuldig bestuur – niet noodzakelijk is dat ook rijk en gemeenten zich met een zelfde voortvarendheid over hun kerntaken gaan buigen. Uiteindelijk gaat het er om dat belangen van burgers en bedrijven op welk niveau dan ook goed worden bediend en niet tussen wal en schip komen.

In het vorenstaande is al aangegeven dat SER Brabant de voorgestelde keuzes ten aanzien van de kerndomeinen en –taken van de toekomst wil ondersteunen. Dit spoort zowel met de landelijke visies en afspraken (commissie Ladders, IPO-document "Provincies: een eigentijds profiel") als met de lijn die de Stuurgroep Kerntaken van PS eerder heeft uitgezet. Deze keuzes zullen naar onze mening leiden tot realisering van het gestelde doel: een provincie met een helderder en herkenbaarder profiel, die een krachtige bestuurlijke rol gaat spelen in de moderne netwerken van overheid, markt en maatschappij.

Gewaakt moet echter worden voor het te rigide terugtrekken uit bepaalde domeinen. Vanuit de nieuwe kerndomeinen economie en ruimte denken wij dan met name aan arbeidsmarkt, energie en landbouw-ontwikkeling.

Op het terrein van de arbeidsmarkt is de komende jaren bijzonder veel aan de orde. Nu al is duidelijk dat de Brabantse arbeidsmarkt verre van toekomstbestendig is, het is de achilleshiel van een moderne en sociale economie. Onder druk van de krimpende beroepsbevolking zullen thema's als arbeidsproductiviteit, arbeidsmobiliteit en arbeidsparticipatie de agenda gaan domineren. De provincie kan daar niet afwezig zijn door zich, zoals nu voorgesteld, terug te trekken op de vraagstukken die direct gerelateerd zijn aan de kenniseconomie. SER adviseert dit nog eens goed te bezien hoe dit te borgen, onder andere met de partners in Pact Brabant.

Een ander voorbeeld is energietransitie, dat kennelijk niet meer wordt beschouwd als een eigenstandige taak of opgave voor de provincie. Ondanks het feit dat Brabant hier interessante kansen kan benutten, waarbij zij verwezen naar eerdere adviezen onzerzijds waarin een relatie is gelegd met modern industriebeleid. Kortom, energietransitie als integrerend strategisch kader voor klimaat, milieu en economie.

Nederland heeft inmiddels internationaal de boot gemist als het gaat om wind- of zonne-energie en Brabant gaat nu dezelfde weg. Dat vinden wij een teleurstellende ontwikkeling. Geadviseerd wordt dit nog eens te bezien en het 'Duitse model' als voorbeeld te nemen. De ontwikkeling van een veel sterker decentrale energiehuishouding biedt zowel ecologisch als economisch grote kansen. Essentieel daarbij is dat burgers en bedrijven vrije en meerjarig gegarandeerde toegang krijgen voor teruglevering aan het elektriciteitsnet.

Voorts valt ons op dat de provincie zich kennelijk wil terugtrekken uit het landbouwbeleid.

Ook de bijdrage in de ontwikkelingsmaatschappij Agro & Co staat kennelijk op de tocht.

Wij zetten hier grote vraagtekens bij, want de transitie van de Brabantse agrosector is de komende jaren ongetwijfeld een van de meest prioritaire vraagstukken in Brabant. SER Brabant is van oordeel dat er een versnelde omslag moet komen in de intensieve veehouderij, zulks binnen de bredere kaders van het duurzame ontwikkelingsperspectief van het agrofoodcomplex. De provincie zal daarbij een sleutelrol kunnen en moeten spelen met robuust flankerend beleid en faciliteiten op het gebied van innovatie en regelgeving.

Onder verwijzing naar ons eerder uitgebrachte advies over de Agenda van Brabant willen wij nog eens het belang onderstrepen van 'modern besturen'. Terecht wordt in het PS-voorstel opgemerkt dat het in de interactie met de externe omgeving vooral zal gaan om slim schakelen tussen overheden, markt en maatschappelijke organisaties. Op verschillende schaalniveaus allianties aangaan, dat wordt de kracht van het moderne middenbestuur. Die moderniseringsslag zal ook moeten worden doorvertaald naar de interne organisatie. De vier bovengenoemde kerntaken zullen op vernieuwende wijze invulling moeten krijgen, er moet in dezen niet worden teruggevallen op oude bureaucratische indelingen en structuren.

4. Investeringsstrategie

Brabant investeert in de toekomst! Centrale doelstelling van de investeringsstrategie is een structuurversterking van het bijzondere vestigings- en leefklimaat in Brabant. Door samenhangend te investeren op een vijftal investeringsdomeinen met een brede, maatschappelijke multiplier, kan de beoogde structuurversterking tot stand worden gebracht. De SER onderschrijft deze strategie ten volle.

Extra aandacht vragen wij voor het gevaar van 'verwatering' in deze investeringsagenda. Selectiviteit en vooral ook integrerende samenhang tussen de vijf investeringsdomeinen zijn van het allergrootste belang. Dat dwingt tot zeer scherpe en weloverwogen keuzes.

In het voorgaande is al aandacht gevraagd voor energietransitie, dat als strategisch integrerend kader kan dienen voor deze investeringsagenda. Om het denken over de nadere keuzes te inspireren, geven wij onderstaand een eerste aanzet op een 3-tal domeinen:

Kennis & innovatie:	Scherper aangeven waar Brabant internationaal kan excelleren (high tech systems, food & farma, maintenance). Daar – met provinciale inzet t.a.v. bijv. campusontwikkeling – aanhaken bij de nationale innovatie- en onderwijsagenda. Eigen investeringen verder vooral richten op de nieuwe verbindingen waar Brabant en de Brabantse bedrijven het verschil kunnen maken op de Noordwest-Europese thuismarkt: <ul style="list-style-type: none">• Agrofood (transities landbouw) / biobased economy• Gezondheid en technologie• Slimme en duurzame logistiek• Leisure
Brabants mozaïek:	Investeringen in vitaal landelijk gebied en de verhouding stad-platteland tegen de achtergrond van de krimpagenda. Ontwikkelen van een slimme regionale vastgoedstrategie gericht op bouwen en ontbouwen. Benutten van vrijkomende klooster- en zorgcomplexen voor campusontwikkeling zorg, educatie en technologie.
Natuur en landschap:	De tijd van grootschalige grondaankopen is voorbij onder het huidige regime. Zet binnen de kaders van deze investeringsagenda het accent op natuur en landschapsbeheer ter versterking van de 'quality of life'.

Terecht wordt als een van de referentiekaders opgevoerd de 'foto' van de Brabantse kennisinvesteringsagenda (KIA-foto, 2009). Hieruit blijkt dat Brabant in de landelijke benchmark een weinig opvallende positie inneemt. Op dit bredere terrein van (beroeps)onderwijs, onderzoek en kennisinfrastructuur valt nog veel te doen om tot de top van de (industriële) kennis- en innovatieregio's in Europa te behoren en zoveel mogelijk Brabanders te kunnen laten delen in welvaart. Hier zien wij een parallel met de bevindingen in het recent gepresenteerde eindrapport van het landelijke Innovatieplatform 'Nederland: terug in de top 5'.

Niet uitgesloten moet worden dat ook onderwijs een veld is dat in aanmerking moet worden gebracht voor de investeringsagenda. SER Brabant onderzoekt op dit moment de vraag of er een regionale medeverantwoordelijkheid ligt ten aanzien van het ontwikkelen van (top)onderwijs, gespiegeld aan de innovatieontwikkelingen in enkele clusters. De eerste bevindingen geven aan dat het onderwijs niet in staat is om voldoende tempo te maken bij het opstarten van bijvoorbeeld nieuwe MBO- of HBO-opleidingen. Het kan dan interessant zijn om – bij wijze van revoluerende voorfinanciering – te investeren in versnellingen op dit gebied.

In het voorgaande hebben wij het 'revoluerende' karakter van de investeringsagenda enkele keren benadrukt. Wij vinden het belangrijk dat de lat op dat punt hoog gelegd wordt, zodat het een echte duurzame investeringsagenda wordt waar Brabant langer profijt van zal hebben. Het verdient aanbeveling om hier expertise op te bouwen en te leren van ervaringen en inzichten bij partijen als de NV BOM.

Veranderopgave

Terecht wordt in het PS-voorstel expliciet aandacht besteed aan de interne veranderopgave. In ons advies over de Agenda van Brabant hebben wij daarover al een aantal opmerkingen gemaakt, zoals: van projectsturing naar programmasturing, primaire processen centraal en de inhoud terug in het (top) management.

Het is evident dat een 'middenbestuur in transitie' stevige eisen stelt aan de interne veranderbereidheid. Dat is naar ons oordeel eerder een uitdagend vraagstuk dan een bedreiging. Belangrijk is dat het personeel breed en goed inzetbaar is voor de nieuwe opgaven en nieuwe manieren van werken ("ambtenaar 2.0").

Relatief veel provinciale medewerkers zijn hooggeschoold (HBO, WO). Het nieuwe profiel en de nieuwe werkwijze bij de provincie-nieuwe-stijl biedt interessante kansen om een werkomgeving te creëren waarin al dat hoogopgeleide (jonge) talent goed wordt benut. Het is heel belangrijk dat er een uitdagend en ondernemend klimaat ontstaat met maximale ruimte voor individuele ontwikkeling. Essentiële randvoorwaarde daarbij is kennismanagement, dat veel aandacht zou moeten krijgen.

's-Hertogenbosch, 27 mei 2010

Gerrit Jan Swinkels
Voorzitter

Leo Dubbeldam
secretaris